

BACHELOROPPGAVE

Hvordan forebygge mobbing i barnehagen

How to prevent bullying in kindergarten

Kandidatnummer: 499

BLUBACH-1 19H

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Marie Haukenes Brandvoll

Innleveringsdato: 02. juni 2020

Antall ord: 9537

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Forord

Det at mobbing faktisk skjer i barnehagen har for meg vært en av årsakene til at jeg ønsker å lære mer om temaet. Jeg er engasjert i nettopp dette temaet fordi når barn opplever mobbing, kan voksne utgjøre en forskjell, og jeg ønsker å være en av dem sammen med mine kollegaer. Dette er et relevant tema som engasjerer meg og som jeg ser at det er viktig å ha god kunnskap om når jeg skal ut i barnehagen..

Jeg ønsker å rette en stor takk til veilederen min Marie Brandvoll Haukenes for gode råd og veiledning i prosessen. Jeg vil også rette en stor takk til informantene mine som har stilt opp også i denne spesielle tiden som vi nå er inne i på grunn av covid-19. Dere var løsningsorienterte og sammen fikk vi det til.

Til slutt vil jeg takke familien min for tålmodighet og forståelse når det til tider ble veldig hektisk i hjemmet. Arbeidet med denne bacheloroppgaven har vært både spennende og lærerikt, og det har gitt meg verdifulle kunnskaper om mobbing i barnehagen. Jeg håper at oppgaven min kan bidra til interesse hos de som leser den.

God lesing!

Sammendrag

Før 2015 har det vært lite forskning på mobbing i barnehagen, men i en forskningsrapport (2015) fremgår det klart at mobbing foregår helt ned i barnehagealder. Nettopp dette er grunnen til at jeg har valgt dette temaet, da jeg vil finne ut hvordan vi kan forebygge mobbing i barnehagen.

Målet med denne bacheloroppgaven har derfor vært å få mer kunnskap om hva forskning og teorien sier, og finne mer ut om hvilken oppfatning barnehagelærere har om mobbing og hvilke områder de vektlegger i det forebyggende arbeidet sitt.

Jeg tatt for meg følgende problemstilling:

«Hvilke oppfatninger har barnehagelærere om mobbing, og hvordan arbeider de for å forebygge dette?»

For å finne svar på denne problemstillingen har jeg brukt kvalitativ metode, hvor jeg benyttet meg av fokusgruppeintervju til å intervjuer til sammen fire barnehagelærere i to kommunale barnehager. Hensikten bak å bruke fokusgruppeintervju er at forebygging skal favne barnehagen som helhet, en barnehagelærer kan ikke drive forebygging alene, og derfor er dialogen og samtalen mellom deltakerne viktig.

Resultatene kan antyde at det er en holdning om at mobbing skjer i barnehagen og en forståelse om at mobbing skjer i ulike former. Mine funn kan dermed antas å tyde på at mobbing blir tatt på alvor blant barnehagelærere. Samtidig viser mine funn at barnehagelærernes forståelse om mobbing i barnehagen kan knyttes til både den eldre individpsykologiske og den nyere gruppeorienterte forståelsen for mobbing. Dette er interessante funn. Når det gjelder funn knyttet til det forebyggende arbeidet kan funnene antyde at det ligger en hovedvekt på den gruppeorienterte forståelsen av mobbing, og at det er høy vektlegging av å utvikle barns sosiale kompetanse og relasjonskompetanse, samt høy vektlegging av å samarbeide med foreldrene. Videre arbeider de så ofte som mulig med barna i mindre grupper for å komme tettere på, også for å ta observasjoner. Funn fra min forskning viser at barnehagelæreren jobber på universelt, sekundært- og tertiærnivå i det forebyggende arbeidet, og dette var entydig i begge intervjuene.

Bullying in kindergarten is a topic that has not been researched so much on before 2015, and in a research report (2015) it is clear that bullying takes place right down to kindergarten age, and this is precisely why I have chosen this topic, as I will find out how we can prevent bullying in kindergarten.

The aim of this bachelor's thesis is therefore to gain more knowledge about what research and theory says, find out more about the opinion of kindergarten teachers about bullying, and what areas they emphasize in their preventive work.

I address the following issues:

"What are the perceptions of kindergarten teachers about bullying, and how do they work to prevent this?"

To find answers to this problem, I have used qualitative method, where I used focus group interview to interview four kindergarten teachers in two municipal kindergartens. The purpose behind using focus group interview is for prevention to embrace the kindergarten as a whole, because kindergarten teacher cannot conduct prevention alone, and therefore the dialogue and conversation between participants is so important.

The results may suggest that there is an attitude and understanding that bullying happens in kindergarten. There is an understanding that bullying occurs in different forms. My findings can be assumed to indicate that bullying is being taken seriously. At the same time, my findings show that the kindergarten teacher's understanding about bullying can be linked to both the older individual psychological and the newer group-oriented understanding of bullying. These are interesting discoveries. As regards findings related to preventive work, the findings suggest that there is an emphasis on the group-oriented understanding of bullying, and that there is a high emphasis on developing children's social competence and relationship competence, as well as a high emphasis on cooperating with parents. Furthermore, they work as often as possible with the children in smaller groups to get closer, also to make observations. Findings from my research show that the kindergarten teacher works at universal, secondary and tertiary levels in the preventive work, and this was unambiguous in both interviews.

Innholdsfortegnelse

1.0	INNLEDNING	6
1.1	PROBLEMSTILLING	7
1.2	SENTRALE BEGREP I PROBLEMSTILLINGEN	8
1.3	OPPGAVENS OPPBYGGING	9
2.0	FORSKNING OG TEORI	10
2.1	MOBBING I BARNEHAGEN – MOBBING I ULIK FORM	11
2.2	FOREBYGGENDE ARBEID PÅ ULIKE NIVÅER	12
2.2.1	<i>Universell/primært, sekundært- eller tertiærnivå av forebygging.....</i>	<i>12</i>
2.2.2	<i>Personalets og foresattes holdninger .....</i>	<i>13</i>
2.2.3	<i>Personalets kunnskap .....</i>	<i>14</i>
2.2.4	<i>Barns sosiale kompetanse.....</i>	<i>15</i>
2.2.5	<i>Foreldresamarbeid .....</i>	<i>15</i>
2.2.6	<i>Barnesamtaler og observasjon .....</i>	<i>16</i>
3.0	METODE	17
3.1	FOKUSGRUPPEINTERVJU OG VALG AV INFORMANTER	17
3.2	UTFORMING AV INTERVJUGUIDE OG GJENNOMFØRING	18
3.3	ANALYSE.....	19
3.4	ETISKE HENSYN.....	19
3.5	METODEKRITIKK	20
4.0	RESULTAT OG DRØFTING	21
4.1	INDIVID- OG GRUPPEORIENTERT OPPFATNING OM MOBBING:.....	22
4.2	GRUPPEORIENTERT FOREBYGGENDE TILTAK.....	24
5.0	AVSLUTNING	30
	BIBLIOGRAFI.....	31
	VEDLEGG 1	34
	VEDLEGG 2	38
	VEDLEGG 3	40
	VEDLEGG 4	41

1.0 Innledning

Denne oppgaven handler om temaet «hvordan forebygge mobbing i barnehagen». Nyere forskning viser at mobbing er et fenomen som også gjelder for barn helt ned i barnehagen (Lund (red.), Godtfredsen, Helgeland, Nome, Kovac & Cameron, 2015). Føringerne i de offisielle dokumentene forplikter oss til å arbeide med det, og i Rammeplan for barnehagen (2017) vektlegges det at barnehagen skal forebygge, stoppe, håndtere og følge opp mobbing (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11), og det er vår samfunnsoppgave som barnehagelærer å lykkes med dette arbeidet. Det pekes på hvor viktig det er at barn må lære å bli kjent med egne og andres følelser, noe som ikke betyr at vi skal unngå at barna møter motgang, men at vi må støtte dem og lære dem hvordan de kan håndterer vanskelige situasjoner.

Kunnskapen om at grunnlaget for god psykisk helse og livskvalitet blir lagt allerede i barns første leveår gjør dette temaet så viktig. Tilknytningsteorier påpeker at det handler om at de voksne er der for barna når de trenger det, slik at barna alene kan utforske og bli kjent med det nye og ukjente i visshet om at den voksne er der (Askland & Sataøen, 2013, s. 62). Det emosjonelle båndet basert på nærhet og trygghet mellom barn og voksne er grunnleggende for barns frihet til videre utforsking, da de vet at de voksne er der for dem når det trenger det. I en norsk doktorgradsavhandling om voksne pasienter til psykiatrisk behandling viste resultatene at ca. 50% som søkte eller var henvist til denne behandlingen hadde blitt mobbet som barn/ungdom (Fosse, 2006, referert på Norceresearch, 2019).

Overordnet er det kunnskapen om barn som subjekt som er bakgrunnen for hvorfor dette er så viktig (Sommer, 2012), da man i lys av denne forståelsen behandler barn som subjekt, med respekt for deres opplevelsesverden. Dette er sentralt for å styrke barns selvfølelse og god helse for å forebygge mot mobbing. Denne forståelsen ligger også til grunn for den nye mobbedefinisjonen knyttet til barnehagekontekst.

Sett i lys av at det for tiden ligger for høring en mobbelov for barnehagen ser jeg at denne kunnskapen vil bidra til at jeg også er enda bedre forberedt til å håndtere de føringerne og oppgavene som vil komme som et resultat av en slik mobbelov. I høringsutkastet kan man lese at de vil lovfeste at «barnehagene skal ha nulltoleranse mot mobbing som for eksempel erting, plaging eller gjentatt utestengelse fra lek» (Kunnskapsdepartementet, 2019). Dette innebærer at barnehagene skal jobbe forebyggende med det psykososiale miljøet, og

personalet vil ha en handlingsplikt/tiltaksplikt dersom det avdekkes at et barn ikke har det bra i barnehagen.

1.1 Problemstilling

«Hvilke oppfatninger har barnehagelærere om mobbing, og hvordan arbeider de for å forebygge dette?».

Som nevnt er den overordnede kunnskapen om barn som subjekt viktig for hvorfor jeg har valgt dette temaet og denne problemstillingen. Barn som opplever mobbing opplever ikke seg selv som god nok i fellesskapet. Mobbing gir et dårlig grunnlag for hvordan barnet ser på seg selv, og dette påvirker videre hvordan barna utvikler seg i samspill med andre.

Mobbing er skadelig – både for dem som mobber, for de som blir mobbet, og dem som ser på. Forskning viser også at det er en sammenheng mellom frafall i videregående og mobbing i barnehagen (Lund, 2013, referert i Helgeland & Lund, 2016, s. 9). Jeg ser et behov for å kunne enda mer om hvordan jeg kan bidra til å forebygge for at mobbing skjer, og ønsker derfor å se hvordan barnehagelærere i dag tolker og praktiserer nasjonale føringer som sier noe om dette arbeidet. Hvordan jobber barnehagelæreren i dag med denne problematikken, og er det noe de peker på at vi kan bli bedre på for i enda større grad forebygge at flere barn opplever mobbing i barnehagen?

Jeg vil se nærmere på hva barnehagelæreren vektlegger av holdninger, kunnskaper, sosiale ferdigheter, foreldresamarbeid, observasjoner og om de vektlegger primært, sekundært eller tertiært nivå av forebygging. Funnene jeg gjør vil jeg så se i lys av teorien om forebygging av mobbing, og hva rammeplanens føringer sier. Er det samsvar mellom det teorien og forskningen sier og det som personalet peker på? Er det andre ting barnehagelæreren sier som indikerer at de skulle kunnet mer om, etterlyses det mer kunnskap?

1.2 Sentrale begrep i problemstillingen

Barnehagelæreren:

En barnehagelærer er en tittel som er knyttet til en profesjonsutdanning som krever en treårig bachelorutdannelse, hvor arbeidet reguleres gjennom barnehageloven. En barnehagelærer har en samlet profesjonell kompetanse til å utøve denne profesjonen i tråd med god etisk og faglig kjønn. Når jeg her definerer begreper barnehagelærer så favner jeg både den gamle førskolelærerutdanningen og den nye barnehagelærerutdanningen.

Som barnehagelærer er man forpliktet til verdiene i barnehagens samfunnsmandat og man har ansvar for å fremme barnehagens formål slik disse fremgår i Rammeplanen for barnehagen (2017). Barnehagelæreres/pedagogiske ledes mandat er å arbeide i samsvar med faglig skjønn, ha ansvar for planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering, veiledning og utvikling. Arbeidet skal skje i samspill med omgivelsene, barnehageeier, foreldre og andre samarbeidspartnere (Thoresen, 2015).

Forebygging:

Bratterud og Emilsen (2013) definerer forebyggende arbeid som «å forhindre at noe skjer eller utvikler seg i negativ retning» (Bratterud & Emilsen, 2013, s.77). Avhengig av hva man skal forebygge, om arbeidet er langsiktig eller kortsiktig innebærer det at man bruker ulike metoder og fokusområder. Man skiller mellom helsefremmende og sykdomsforebyggende tiltak, hvor helsefremmende tiltak er når man ønsker å bidra til økt trivsel og livskvalitet. De sykdomsforebyggende tiltakene ønsker å begrense negativ utvikling av sykdommer (bla. psykisk helse) og redusere risiko for at noen blir skadet. Disse ulike sidene av tiltakene vil samtidig virke forebyggende på hverandre (Schancke, 2005, referert på Helsedirektoratet, et.al.).

Mobbing:

Definisjonene som jeg her presenterer er foreløpige definisjoner. Jeg vil gå nærmere inn på disse definisjonene og de to hovedtilnærmingene i teoridelen min.

Hvordan man definerer og forstår mobbing kan variere ut ifra hvilket perspektiv som legges til grunn. Det er en individpsykologisk tilnærming som har dominert feltet de siste 40 årene, og innen denne tilnærmingen har Dan Olweus (1931), Skandinavias fremste forskere på mobbing, definert mobbing slik:

«En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer» (Lund & Helgeland, 2016, s.9). Denne definisjonen har gitt et spesielt fokus på barn i skolealder, og ikke på barn i barnehagealder begrunnet i at små barn ikke er i stand til å ha en intensjon om å mobbe.

I en forskningsrapport (2015) lanserer forskerne en ny gruppeorientert definisjon på mobbing: «Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.» (Lund et.al., s. 45). Med bakgrunn i denne definisjonen handler det altså om små barn som opplever seg som krenket i sitt behov for å føle at det hører til et fellesskap.

1.3 Oppgavens oppbygging

Jeg vil i denne oppgaven først presentere forskning og teori på området om forebyggende arbeid i barnehage. I tillegg til den tradisjonelle definisjonen har nyere forskning resultert i en definisjon av mobbing som egner seg bedre for barn ned i barnehagealder. Teorigrunnlaget for oppgaven min viser ulike definisjoner av mobbing, at mobbing eksisterer i ulik form, og at man har flere forebyggingsstrategier. Videre presenterer jeg metoden jeg har valgt før jeg gjør rede for hvordan jeg har gått frem i min prosess ved innsamling av materiale og viser til noen metodiske svakheter. Jeg viser til etiske hensyn som jeg har måttet tenke på i utarbeidelsen av intervjuguiden, og ved gjennomføring av intervju. I andre del av oppgaven presenterer jeg resultatene og drøfter dem i lys av problemstilling, eksisterende kunnskap og teori. Avslutningsvis presenterer jeg en oppsummering av oppgaven.

2.0 Forskning og teori

Jeg skal her presentere forskning som er gjort på området, eksisterende teori om mobbing og hvordan man kan forebygge for at mobbing skjer i barnehagen. Den sentrale teorien i min forskning bygger på en forståelse av at det forebyggende arbeidet avhenger av de voksne. Idsøe & Roland (2017) skriver at de er de voksne som kan forebygge før mobbing starter, iverksette tiltak dersom det skjer, og følge opp for å stoppe og forhindre at det fortsetter (s.6). Jeg vil her presenter mer om en eldre definisjon for mobbing og en nyere mobbedefinisjon som er kommet som et resultat av nyere forskning. I søken etter denne forskningen har jeg benyttet meg av søkemotorer som Idun, Google Scholar, og Oria. Sentrale søkeord som jeg har brukt er mobbing i barnehagen, - mobbeadferd, - og forebyggende arbeid. Da dukket mye av forskningen til Ingrid Lund frem, deriblant forskningsprosjektet «Hele barnet, hele løpet; mobbing i barnehagen» av Lund, et.al., (2015). Teorien og forskningen som presenteres her er grunnlag for min drøfting av funn.

Det er forsket lite på mobbing i barnehagen, men forskning i Norge (NTNU, 2012, referert i Helgeland & Lund, 2016, s. 9) viser at 12% av barna sier at de ofte blir plaget av andre barn i barnehagen. Man må ut av Norge for å finne større studier om mobbing i barnehage, hvor flere internasjonale studier bekrefter at mobbing foregår i barnehagen. I Sveits har psykologiprofessor Sonja Perren i en studie funnet at 37% av barna i studien hennes var involvert i mobbing, og flere internasjonale studier bekrefter at mobbing foregår (Helgesen, 2014, s. 20).

Dan Olweus (1931) er en sentral forsker som har bidratt til den tradisjonelle individpsykologiske definisjonen hvor det vektlegges at «mobbingen antas å være intensjonen fra utøverens side» (Helgeland & Lund, 2016, s. 9). Denne definisjonen har vært mer rettet mot skolens arbeid og har ikke hatt fokus på barn i barnehagealder fordi man mener at de ikke har som intensjon å mobbe. Dan Olweus utdyper gjennom sin definisjon at negative handlinger er når noen med hensikt påfører, eller prøver å påføre, en annen person skade eller ubehag (Helgeland & Lund, 2016, s. 9). Som et resultat av forskningen har Olweus bidratt til å utarbeide Olweusprogrammet som er et tiltaksprogram som har som fokus å øke kunnskap og bevissthet om mobbing i skolen (Norceresearch, 2019). I dette arbeidet ligger det tiltak på gruppenivå og individnivå. Den første evalueringen av programmet viste en kraftig reduksjon

i forekomsten av mobbing i skolen, -50% i løpet av to år etter innført program (Norceresearch, 2019).

Nyere forskning på definisjonen av begrepet mobbing har gjort at man i dag har en ny forståelse av mobbing gjennom en mer moderne gruppeorientert retning. I forskningsprosjektet (2015) utarbeidet de den nye definisjonen som jeg presenterte innledningsvis. Den nye definisjonen egner seg noe mer mot barnehagekonteksten fordi den er opptatt av barnets opplevelse, og samsvarer best i synet på barn som subjekt. Den vektlegger i større grad barns behov for tilhørighet i fellesskapet (Helgeland & Lund, 2016, s. 10). Gjennom den nye definisjonen utelates det som i den tradisjonelle tidligere har vektlagt, varighet og gjentakelse. Det handler mer om gruppeprosesser på avveie, slik Søndergaard (2009) beskriver det. Hun er kritisk til den tradisjonelle individpsykologiske definisjonen som indikerer at barn gjør «slemme» handlinger. Hun mener at mobbing er en reaksjon på usikkerhet eller utrygghet, for eksempel frykt for å bli utestengt (Helgeland & Lund, 2016, s. 10). I forskningsprosjektet (2015) peker de på at dersom man øker fokus på utestenging og mobbing i barnehagen vil det bidra til at man er i forkjøpet og tar aksjon, som igjen kan redusere faren for dårlige erfaringer som bidrar til at barn får dårligere selvtillit (Helgeland & Lund, 2016, s. 9).

2.1 Mobbing i barnehagen – mobbing i ulik form

Det er en viktig del av sosialiseringen at barn eksperimenterer og oppfører seg på ulike måter. Det er derfor det er så viktig at ansatte vet at den eksperimentelle utforskningen noen ganger kan gå over til å bli at de eksperimenterer med mobbing (Idsøe & Roland, 2017, s. 27). Gjennom boken til Idsøe & Roland (2017) blir mobbing omtalt som mobbeadferd for barn i barnehagealder fordi så små barn nødvendigvis ikke forstår hvilken negativ konsekvens deres handlinger har for andre. De viser til hvordan mobbeadferd kan foregå gjennom adferd som grimaser, barn som presses til side, barn som feilaktig anklages, eller barn som ikke vil leke med bestemte barn (Idsøe & Roland, 2017, s. 27).

I forskningen til Olweus (1981) skiller han mellom direkte mobbing og indirekte mobbing. Direkte mobbing handler om direkte angrep - fysisk eller verbalt, mens indirekte mobbing er

utestenging eller sosial isolering. Med utgangspunkt i disse har det blitt forsket videre, og de har funnet ut at det er den indirekte mobbingen som er mest utbredt i barnehagen ved at de opplever mye å bli utestengt fra leken. Det fremgår også at det meste skjer i utetiden når barna skal samhandle, og gjerne mest når voksne ikke er så oppmerksom (Lund & Helgeland, 2016, s. 10-11).

Mobbing i barnehagen kan foregå gjennom fysisk mobbing, verbal mobbing, og relasjonell mobbing (Humer & Swearer, referert i Idsøe & Roland, 2017, s. 28). Fysisk mobbing foregår gjennom spark, slag, eller at man dytter vennen sin med kroppen og lignende. Den verbale mobbingen kan foregå ved at barna gir kallenavn til andre, at de fornærmer, eller at de erter bestemte barn. Relasjonell mobbing handler om barn som ekskluderer bestemte barn, utestenger, sprer rykter og lignende (Idsøe & Roland, 2017, s. 29).

2.2 Forebyggende arbeid på ulike nivåer

Jeg vil her presentere mer om forebyggende arbeid på ulike nivå og vise til ulike måter man kan arbeide for å forebygge i disse nivåene.

2.2.1 Universell/primært, sekundært- eller tertiærnivå av forebygging

Forebyggende arbeid handler om å oppdage og begrense negativ utvikling, fremfor å reparere etterpå (Bratterud & Emilsen, 2013, s.77). I dag brukes begrepene tidlig innsats, tidlig intervensjon og forebygging om hverandre hvor alt handler om å sette i gang tiltak i en tidlig fase og at innsats er til barnets beste. Tidlig innsats er hjelp som settes inn tidlig i et barns liv, for å stimulere barns utvikling for eksempel av sosial kompetanse (Bratterud & Emilsen, 2013, s.87).

Avhengig av hvilket nivå et tiltak er på kan man dele forebygging inn i disse kategoriene: Universell/primær, sekundær- og tertiærforebygging. Primærforebyggende arbeid fungerer som et universelt tiltak da denne innsatsen innebærer at man arbeider med hele grupper (Bratterud & Emilsen, 2013, s.88). Med barn i barnehagen kan dette innebære informasjonsarbeid som vil fremme helse og utvikling hos barna og foreldre (Bratterud & Emilsen, 2013, s.88). Dette kan foregå ved at man snakker om og arbeider med temaet

vennskap, hva som gjør andre glad, og hva som gjør andre trist for at barna skal lære empati og hvordan man tar vare på hverandre. Overfor foreldrene kan dette innebære informasjon som blir gitt for eksempel på et foreldremøte om hvordan man forebygger for at mobbing skal skje, og hva man må gjøre dersom man hører eller ser at det skjer noe som kan være mobbeadferd. Dette arbeidet bør foregå både planlagt og i spontane hverdags situasjoner.

Sekundærforebyggende arbeid innebærer noen selektive tiltak som vil forsøke å begrense varighet og omfang av et problem eller en negativ utvikling (Bratterud & Emilsen, 2013, s.88). Dette arbeidet innebærer altså forebygging for grupper som er mer utsatt enn andre, som for eksempel i grupper hvor det forekommer mobbeadferd. Dette kan innebære at man går i dialog med foreldre for å få til et foreldresamarbeid, at man går i dialog i personalet om situasjonen og planlegger tiltak.

Tertiærforebyggende arbeid er rettet mot individet/barnet som trenger ekstra hjelp og støtte, og finne tiltak for å hjelpe (Bratterud & Emilsen, 2013, s.88). I barnehagen kan dette innebære at man går i dialog med foreldrene for å få til et samarbeid for å håndtere situasjonen og hjelpe barna. Det viktige er at barnet/barna får riktig/nødvendig behandling eller annen type oppfølging.

Jeg skal videre presentere noen eksempler på forebyggingsområder som er knyttet opp til de primære, sekundære, og tertiære nivåene.

2.2.2 Personalets og foresattes holdninger

I en kvantitativ spørreundersøkelse gjennomført i 2015 ble både foreldre og barnehageansatte spurt om de mener at mobbing forekommer i barnehagen, hvor da 67% av barnehageansatte, og 48% av foreldrene sa at de mener det forekommer. Til tross for dette viser forskningen at hver fjerde ansatt og forelder er enig i at fokuset på mobbing er overdrevent (Lund et.al., 2015, s. 41). Dette viser at over halvparten av ansatte har en holdning om at mobbing skjer i barnehagen, likevel er det en stor andel som mener at det ikke forekommer. Dette kan være en utfordring, fordi en slik holdning kan påvirke samarbeidet med foreldre, og mellom medarbeidere som vil ta opp konkrete hendelser. Det er ikke enkelt for foreldre å ta opp saker

dersom de opplever å ikke bli trodd, vise versa er det ikke lett for en ansatt å ta det opp med foreldre dersom foreldre forneker det (Lund et.al., 2015 s. 41-42).

I forskningsprosjektet (2015) peker de på hvor viktig det er at dersom det forekommer holdninger som tilsier at voksne bagatelliserer negative hendelser for barn, så må man tørre å gå i dialog om dette og peke på voksnes definisjonsmakt. Voksnes holdninger er avgjørende for hvordan barn opplever å bli tatt på alvor, som igjen påvirker hvordan de har det i barnehagen. Det krever mot og vilje å si ifra når noe er rett og galt i forhold rundt små barns sosiale prosesser. Voksne med en holdning om at mobbing skjer også i barnehagen, vil evne å være varme, tydelige, tilstedeværende og ha vilje til å handle når det trengs (Lund et. al., 2015, s. 42). Ved vektlegging av holdningsskapende arbeid innebærer dette blant annet at man jobber med voksne og barns holdninger til mangfold, respekt og likeverd, at man har god kompetanse om barns normaladferd, og at man evner å se og handle når det skjer noe (Lund et.al., 2015, s. 44).

2.2.3 Personalets kunnskap

Voksnes med fagkunnskap om barnehagepedagogikk og kunnskap om den anerkjennende dialogen er viktig når man skal ta initiativ til det som kan være vanskelige samtaler med barna (Helgeland & Lund, 2016, s. 51). Kompetente voksne kan hjelpe til og korrigere uheldig adferd slik at barna lærer hva som er rett. Dersom barna får veiledning kan det øke deres forståelse for hvordan deres handlinger påvirker andre (Idsøe & Roland, 2017, s. 28). Denne veiledningen bør skje i tråd med prinsippet i rammeplanen om barns medvirkning (Udir, 2017), hvor dette arbeidet medfører at man bør vektlegge hvordan barna mener at situasjonen kan løses. Ved å vektlegge kunnskap i personalgruppen kan man blant annet støtte seg til eksterne instanser som har bedre kunnskap om temaet, og som kan bistå i kunnskapsutviklingen. Dette fordrer at personalet ser behov- og verdi i kunnskapen, og at de vil dele den kunnskapen de tilegner seg med hverandre og at man viser respekt for hverandres kunnskap. Dersom personalet er usikker på sider ved barns utvikling kan de uttrykke et ønske om å vite mer om det, og da er evne til å tilegne seg kunnskapen viktig.

2.2.4 Barns sosiale kompetanse

Rammeplanen for barnehagen (2017) sier følgende om sosial kompetanse: «Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter, ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill» (Udir, 2017, s. 19). I forskningsprosjektet (2015) kommer det frem at den viktigste arenaen for barns utvikling av sosial kompetanse er i lek (s. 39-40). Idsøe & Roland (2017) viser til at i arbeidet med å forebygge mot mobbeadferd i barnehagen må barn lære noen sosiale ferdigheter i samspill med andre, og for å lykkes best med dette er det viktig med positive vennerelasjoner (Idsøe & Roland, 2017, s. 58). Dette innebærer at voksne må vite hvordan de kan utnytte leksituasjonen til å utvikle vennskap og gode relasjoner, fordi vennskap er viktig for at barns skal føle seg ivaretatt (Lund et. al., 2015, s. 40).

Barn som opplever at voksne snakker åpent om barns vonde og gode opplevelser vil oppleve at de blir tatt på alvor. Gjennom den gode samtalen kan voksne være oppmerksomme, lytte, akseptere og anerkjenne barnets følelser (Idsøe & Roland, 2017, s. 48). Det er viktig at voksne følger opp det som barna forteller. Da vil barn lære seg at deres følelser er viktig, og at våre handlinger påvirker andre. Dersom man lykkes med dette vil barna oppleve et trygt, godt og inkluderende miljø som gir et godt grunnlag for at barna kan leke og utøve relasjonell kompetanse i et godt samspill med barn (Idsøe & Roland, 2017, s. 58).

2.2.5 Foreldresamarbeid

Viktigheten av foreldresamarbeid har fått et eget avsnitt i Rammeplanen for barnehagen (2017). Her fremgår det at barnehagen har ansvar for å sikre et godt og nært samarbeid som bygger på at man skal sikre barnets beste. Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for barnas trivsel og deres utvikling (Udir, 2017, s. 22).

Glaser (2013) viser til at man skal kommunisere til foreldrene hvor viktig foreldrene er for barnet. Det å føle seg betydningsfull er viktig og grunnleggende for å stå i det når ting til tider er vanskelig (Glaser, 2013, s.67). Barnehagen sitter med kunnskap om barnet som vi har mulighet til å dele med foreldrene, noe som vil være til stor nytte for å støtte det mest mulig i sin utvikling (Glaser, 2013, s.67).

Idsøe & Roland (2017) viser til hvor viktig barnets familiekontekst er vi arbeidet med å forebygge mobbing. Det handler om hvordan foreldre forstår mobbing og hva de legger i definisjonen av begrepet (Idsøe & Roland, 2017, s. 85 – 86). Ved å sikre en felles forståelse for begreper og mekanismer i handlinger og hjelpe foreldrene til å se barnas behov, vil det bidra til at man jobber mot samme mål om å stoppe eller begrense uheldig adferd.

Kunnskapsdeling om mobbing kan skje på et individuelt nivå eller et kollektivt nivå, hvor det i forskningsprosjektet (2015) kom frem at de anbefaler at barnehagen legger til rette for dialogmøter mellom foreldre og foresatte for kunnskapsdeling på et kollektivt nivå (s.44).

For å lykkes er det også viktig at foreldrene opplever å bli tatt på alvor, og at man tar tak i foreldres bekymringer når mobbing oppstår. Dette innebærer at barnehagen må evne å være åpen med foreldrene og vise at de ønsker å gjøre alt de kan for å hjelpe (Helgeland & Lund, 2016, s. 51).

2.2.6 Barnesamtaler og observasjon

For å få barneperspektivet er observasjon og intervju gjennom barnesamtalen et viktig verktøy. Dette er også en god observasjonsmetode for å lykkes med fagområdet som omhandler barns medvirkning i Rammeplanen for barnehagen (2017). Denne observasjonsmetoden innebærer at man må gå ned på barnas nivå og ha en dialog med dem, for å hente ut barnas opplevelse og høre deres mening (Løkken & Søbstad, 2013, s. 20-21).

Forskning viser at det er viktig at personalet aktivt jobber med observasjon for å se hvordan barna trives og hvordan de er i relasjon med hverandre. Det kan være nødvendig å bruke flere observasjonsmetoder for å få et bilde over hele situasjonen, gjennom systematiske og usystematiske observasjoner som en kan ta enten når man er en del av en lek, eller at man velger å stå på utsiden og observere (Helgeland & Lund, 2016, s. 52). I forskningsprosjektet (2015) fremgår det at observasjon og barnesamtaler er vårt viktigste verktøy for å finne barn som subjekt, og med gode observasjonsferdigheter kan man tolke og forstå mimikk og annet kroppsspråk.

3.0 Metode

I denne delen skal jeg gjøre rede for metodebegrepet og for valg av metode for å finne svar på min problemstilling: «Hvilke oppfatninger har barnehagelærere om mobbing, og hvordan arbeider de for å forebygge dette?». Ordet metode stammer fra det greske ordet *methodos*, og «betyr at man følger en bestemt vei mot et mål» (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 16). Det handler om en samfunnsvitenskapelig metode, en planmessig fremgangsmåte som kan deles inn i kvalitativ og kvantitativ metode for å innhente- og analysere informasjon (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 17). Hovedforskjellen på kvalitativ og kvantitativ metode er at det er ulik grad av fleksibilitet. Jeg har valgt en kvalitativ metode som har høy grad av fleksibilitet, og er godt egnet med tanke på min problemstilling som utforsker deltakernes oppfatninger og meninger.

3.1 Fokusgruppeintervju og valg av informanter

Kvalitativ forskningsmetode bygger på teorier om fortolkning og menneskelig erfaring, hvor målet er å forske på erfaringene til de involverte selv (Etikkom, 2010). For å finne svaret på dette valgte jeg kvalitativt fokusgruppeintervju fordi forebygging skal favne barnehagen som helhet, en barnehagelærer kan ikke drive forebygging alene, og derfor er denne dialogen og samtalen mellom deltakerne/personalet så viktig (Malterud, 2012, s. 18-19). Denne metoden har gitt meg en unik mulighet til å få innsyn i informantenes egen beskrivelse av deres livsverden (Malterud, 2012, s. 18). Resultatene fra denne forskningsmetoden sier derfor noe om hvordan de oppfatter at de arbeider med det forebyggende arbeidet i sin hverdag (Dalland, 2017, s. 74-76).

I min forskning har jeg valgt barnehagelæreren som informant da de vil ha gode forutsetninger for å bidra med data som jeg kan bruke for å besvare min problemstilling, fordi de er fagfolk som er eksperter på barn, og derfor vil det være så nyttig og verdifullt å høre hva de sier (Dalland, 2017, s. 76).

Når man skal ha fokusgruppeintervju finnes det ikke noe fasitsvar på hvor mange man må intervju, men nok til at man får svar på det man trenger å vite. Jeg har gjennomført fokusgruppeintervju i to kommunale barnehager i grupper på to barnehagelærere. I prosessen med å få informanter snakket jeg med praksislærer som bekreftet at to kollegaer kunne stille til intervju, hvor jeg så sendte en mail med informasjon om prosjektet og samtykkeskjema

som de signerte (vedlegg 1). Da jeg skulle få tak i informanter til det andre intervjuet mitt så var vi rammet av kovid-19, og jeg valgte derfor å henvende meg til en barnehagelærer jeg har kjennskap til for å høre om hun kunne tenke seg å stille til intervju over nett, og om hun hadde en kollega som jeg kunne kontakte. Deltakerne fikk informasjonsskriv og samtykkeskjema tilsendt på mail som de signerte og returnerte i forkant av intervju (Malterud, 2012, s. 50-52),

Jeg valgte å ikke utlevere alle spørsmålene til intervjuet på forhånd for å sikre at dialogen i intervjuet skulle være impulsive tanker om dette arbeidet. Samtidig passet jeg på at informasjonen de fikk var fullstendig, for å unngå at intervjupersonene skulle bli villedet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 105).

3.2 Utforming av intervjuguide og gjennomføring

Da jeg skulle velge spørsmål til intervjuguiden (vedlegg 2) valgte jeg spørsmål som skulle kunne lede meg gjennom intervjuet og gi svar på min problemstilling (Dalland, 2017, s. 78). Det var viktig at jeg måtte sørge for god teoretisk og begrepsmessig forståelse for å skape et grunnlag for å kunne ta imot ny kunnskap og supplere eksisterende kunnskap (Bergsland, M. D. & Jæger, H., 2014, s. 70).

Da jeg var klar med intervjuguiden sendte jeg den til NSD for godkjenning, sammen med søknad om godkjenning for opptak under intervju (vedlegg 3). Videre i arbeidet med å forberede meg til intervjuene fikk jeg lånt en opptaker som jeg testet at den fungerte slik den skulle (Malterud, 2012, s. 34). I min rolle som intervjuer var det viktig for meg å etablere en god atmosfære fra start. Dette innebar at jeg startet med å ønske deltakerne velkommen og takke for at de kunne stille opp og sjekket om det var noen som ville ha noe å drikke, før jeg gikk videre. Jeg sjekket at alle hadde lest informasjonen og om det var noe de lurte på (Malterud, 2012, s.69). Jeg valgte å presisere om deltakernes anonymitet, hva deltakelse innbar for dem, og om deltakernes rett til å trekke seg (Dalland, 2017, s.81-87). Det var min jobb som intervjuer å sikre god dialog og passe på at det var en driv i samtalen. For å sikre god dynamikk i gruppen og passe på at alle fikk uttalt seg, måtte jeg stille spørsmål direkte til den/de som var litt reservert for å gi dem mulighet til å si noe (Malterud, 2012, s.73-74). Jeg avsluttet med å høre om spørsmålene var meningsfulle og forståelige, og fikk god respons på dette. Dette fungerte som en fin avslutning hvor jeg samtidig fikk uttrykt min takknemlighet for at de ville stille opp til dette intervjuet (Dalland, 2017, s. 81-84). For å unngå fare for at

tekniske feil skulle ødelegge at jeg ikke fikk datamateriale så valgte jeg å ta notater i tillegg til opptak. Etter intervjuet valgte jeg å transkribere intervjuene samme dagen for å unngå at materialet ble borte før jeg fikk skrevet det ned (Malterud, 2012, s. 58).

3.3 Analyse

Jeg la ned mye arbeid i intervjuguiden ettersom den gir et godt grunnlag for et systematisk arbeid og en forsvarlig analyse, som handler om at de empiriske dataene blir analysert på en systematisk og refleksiv måte for at det skal bli forskning (Malterud, 2012, s. 101). I arbeidet med å analysere de transkriberte intervjuene måtte jeg finne en strategisk måte å systematisere informasjonen jeg sitter med. Til å gjøre dette har jeg derfor utarbeidet et analyseskjema (vedlegg 4). Hensikten med dette skjemaet er å lete etter koding/kategorisering/tematisering av svarene som kan knyttes til barnehagelærerens oppfatninger om mobbing, og hovedtrekk som kan knyttes til hvordan de arbeider for å forebygge mobbing (Christoffersen & Johannesen, 2012, s.88-89).

3.4 Etiske hensyn

Ettersom min forskning utløser behandling av personopplysninger fordi jeg skulle gjøre opptak under intervju og informantene skulle signere samtykkeskjemaet, ble mitt prosjekt meldt til NSD. Det var mitt etiske og juridiske ansvar som forsker å gjøre det (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 41- 43).

De etiske retningslinjene viser til tre hensyn som jeg har måttet tenke over i min forskning, og det er informantens rett til selvbestemmelse, min plikt til å respektere informantenes privatliv, og mitt ansvar for å unngå skade (Etikkom, 2010). Dette innebærer at informantene mine har selv valgt om de vil stille til intervju, og frivillig samtykket til det. For å sikre dette på en forsvarlig måte har jeg laget informasjonsskrivet med vedlagt samtykkeskjema, som tilfredsstillende de etiske retningslinjene for forsvarlig forskning med krav 7, 8 og 18 i De nasjonale forskningsetiske retningslinjene (2012). I respekt for å ivareta informantens privatliv har jeg anonymisert alle navn, og slettet lydopptak umiddelbart etter at alt var transkribert, og dermed tilfredsstillt krav 9 i De nasjonale forskningsetiske retningslinjene

(2012). Det vil si at all informasjon om person og omgivelser som formidles i denne oppgaven skal ikke være mulig å identifisere til enkeltpersoner.

Forskningsdeltakerne i en kvantitativ forskningsmetode har en begrenset mulighet til å beskytte seg, fysisk eller mentalt, og nettopp derfor var det så viktig at jeg ivaretok og respekterer informantenes grense. For å ivareta dette var jeg sensitiv i møte med informantene, og jeg var bevisst på at jeg måtte stoppe dem dersom de kommer med sensitive opplysninger. Dette samsvarer dermed med krav 5 og 6 i De nasjonale forskningsetiske retningslinjene (2012) om respekt for menneskeverdet og personvern (s.12).

Analyseringen av intervjuene utløser også en etisk problemstilling ved at jeg her har måtte forholde meg til hvor dypt og kritisk jeg skulle analysere intervjuene, og om intervjupersonene egentlig burde vert med i prosessen med å tolke uttalelsene deres (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 96). Tid til rådighet gjør at jeg ikke kan involvere intervjupersonene, dermed er dette en etisk problemstilling jeg tar hensyn til i presentasjonen.

En annet viktig forskningsetisk hensyn som jeg har måttet tenke på i denne prosessen, både før og under intervjuet var hvordan min førforståelse om dette temaet kunne påvirke hvordan jeg stilte spørsmål og hvordan jeg tolket funnene. Dette har innebært at jeg har måttet være kritisk til egen forskerrolle, og evne å sette til side min førforståelse om temaet for at den i minst mulig grad skal prege forskningen (Dalland, 2017, s.80). Det er mitt ansvar å sørge for at forskningen min i minst mulig grad preges av mine oppfatninger og ubevisste vurderinger for å handle i tråd med De nasjonale forskningsetiske retningslinjene (2012) krav 3 (s. 11). For at oppgaven skal ha høyest mulig grad av validitet har jeg presentert funn i lys av forskning, teori og retningslinjer, samt drøftet og vist til gode sitater som underbygger de funn jeg presenterer (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 23-24). Dette er årsaken til at jeg har valgt å intervju barnehagelærer i to barnehager, for å få best mulig pålitelig data og dermed høyest mulig reliabilitet og validitet i oppgaven min.

3.5 Metodekritikk

Dette prosjektet har krevd at jeg har måttet ta mange avgjørelser fra tidlig start og underveis. På et tidlig stadium valgte jeg problemstilling som ble bakteppe for valg av metode. Dette er viktige valg som skulle påvirke resultatet av prosjektet mitt (Dalland, 2017, s. 55). Det at deltakerne i et fokusgruppeintervju må sitte i gruppe og diskutere kan medføre at denne metoden og mitt resultat har en svakhet, fordi man kan stille spørsmål til om folk faktisk tør å si sin ærlige mening i slike settinger (Malterud, 2012, s. 18-19) Det at jeg måtte gjennomføre det siste intervjuet på internett medfører også noen mulige feilkilder, da deltakerne her mistet den direkte kommunikasjonen som kan smitte engasjement. Dette kan ha medført at de ikke fikk den helt samme dynamikken som oppstår gjennom fysisk tilstedeværelse. I tillegg fikk ikke jeg som intervjuer mulighet til å se informantenes kroppsspråk, som er en viktig side av intervjuerens totale vurdering. Det at intervjuene ikke er gjennomført på samme vilkår er også sider som jeg må ta høyde for i mitt resultat og i drøftingsdelen.

Jeg opplever at det fremkommer tydelige funn av hva barnehagelærerne vektlegger i det forebyggende arbeidet, samtidig vil jeg presisere at funnene er basert på intervju med totalt 4 barnehagelærere, noe som gjør at man kan stille spørsmål til gyldighet av svar som leder til konklusjon. Dersom jeg hadde hatt bedre tid kunne det vært en fordel og fått enda flere informanter, og gjerne i enda flere barnehager.

4.0 Resultat og drøfting

Jeg skal i denne delen presentere sentrale funn og drøfte det i lys av min problemstilling, nasjonale føringer, eksisterende teori, forskningsbasert- og erfaringsbasert kunnskap. Jeg vil se på om det kommer frem noen ny kunnskap i min undersøkelse. Jeg har delt funnene inn i to kategorier for å se hvordan de svarer på problemstillingen: «Hvilke oppfatninger har barnehagelærere om mobbing, og hvordan arbeider de for å forebygge dette?». Jeg har totalt intervjuet 4 barnehagelærere i to barnehager. Alle navn er anonymisert og fiktive.

4.1 Individ- og gruppeorientert oppfatning om mobbing:

Jeg vil her presenterer hovedtrekk om barnehagelærernes oppfatning om mobbing i barnehagen i lys av første del av problemstillingen. Jeg viser til noen sitater som underbygger dette fortløpende mens jeg presenterer resultatet, og til slutt vil jeg drøfte det i lys av problemstilling, teori- og erfarings basert kunnskap.

Først og fremst er det fremtredende i begge intervjuene en anerkjennelse og holdning om at mobbing skjer i barnehagen. I begge intervjuene bekrefter de at de har opplevd at barn blir mobbet, enten fordi de selv har hørt eller sett noe, eller at barn har kommet og sagt ifra, eller at foreldre har meldt bekymring. Når barnehagelærerne skal beskrive hva de forbinder med mobbing i barnehagen så fremtrer det en generell forståelse av at mobbing er negativt og det er fysisk og psykisk utestenging:

«Jeg tenker først og fremst negativt» (Per),

«Jeg tenker sånn type lek og utestenging, det er sånn klassisk og første tanken. Både kanskje fysisk, men også blikk og snu seg litt vekk» (Mona),

«At det er noen som leker i lag, og så skal de finne på noe annet, og så inviterer de ikke alle med seg videre til den nye leken» (Lise).

Det kommer frem at det er ikke engangstilfeller, men at det er når det skjer flere ganger, og at de voksne må være oppmerksom for å finne ut om det har skjedd flere ganger. I tillegg kommer det frem at de forbinder mobbing i barnehagen med gjentakende adferd som er avvikende eller ikke positiv, men dette er ikke representativt for begge intervjuene:

«Det er slike små ting som kan være negativt, men når det blir gjentakende så er det jo mobbing.. det er når du ser at dette skjer hver dag og opptil flere ganger for dagen» (Mie),

«At de dominerer leken, eller at de tar leker» (Lise).

I de tilfellene hvor personalet har måttet ta kontakt med foreldre ang mobbeadferd, viser det seg at foreldrene ikke alltid kjenner til at det foregår noe. Disse sitatene kan antyde at de erkjenner faren for mørketall fordi barn ikke alltid sier ifra. En annen hoved nyanse var at alle intervjuede barnehagelærere mener at det ofte skjer ting når voksne er uoppmerksomme, eller når barna tror at voksne ikke hører de. I denne sammenheng peker de på at barna sier ufine ting til hverandre når de tror voksne ikke hører det:

«Ofte trekker barna seg litt unna, og når de gjør det så kommer disse små kommentarene i større grad. Derfor er det ikke alltid lett å fange opp» (Per).

Jeg tolker summen av funnene i den retning av at det ligger en overordnet holdning og forståelse om at mobbing faktisk skjer i barnehagen (Lund et.al, 2015), og at den skjer i ulik form, da det i begge intervjuene pekes på fysisk og psykisk mobbing gjennom ord som blir sagt, kroppslig språk og fysisk adferd. Dette samsvarer med det Idsøe & Roland (2017) skriver om at mobbing skjer i ulik form. Sitatene som jeg viser til, viser til adferd som utestenging ved at de snur seg vekk, eller at de finner på andre ting og unnlater å invitere med seg videre, og kommentarer som øker når barn tror voksne ikke hører dem. Dette knytter jeg til forskningen (Idsøe & Roland, 2017) som viser at mobbingen kan skje gjennom fysisk mobbing, verbal mobbing og relasjonell mobbing, hvor disse funnene beskriver verbal og relasjonell mobbing.

Gjentakende adferd og negativ adferd slik det beskrives, kan minne om den individpsykologiske orienteringen (Helgeland & Lund, 2016) om mobbing i barnehagen, og i begge intervjuene tenkte de på dette som noe negativ. Dette kan antyde at deres forståelse av mobbing i barnehagen derfor kan knyttes til denne. Samtidig ser jeg funn som kan knyttes til den gruppeorienterte forståelsen av mobbing (Lund, et.al., 2015), fordi jeg registrerer at de omtaler adferd i hele grupper. På den andre siden er det noe uklart for meg om barnehagelærerne er oppmerksom på at det gjennom den nye forståelsen om mobbing er barnets opplevelse som vektlegges, fordi jeg ikke finner noen funn som direkte eller indirekte tyder på at de er opptatt av barnas subjektive opplevelse. Dette kan antyde at det henger noe igjen fra den tidligere forståelsen, men at de har tilegnet seg noe av den nyere forståelsen av mobbing i barnehagen. Dette samsvarer med det som jeg har erfart i min praksis; at man forstår mobbing som et resultat av enkeltbarns opplevelser av ikke få høre til i et fellesskap, hvor barna enten selv uttrykker seg, eller at voksne observerer det. Samtidig kan vi voksne se og høre gjentatt negativ adferd rettet mot enkeltbarn eller barnegrupper fra enkeltbarn. Jeg

opplever ikke at dette betyr at man tenker at barna har som intensjon å mobbe, men at det er barnas sosiale prosesser som er på avveie, individuelt eller i gruppen, og som derfor trenger noe korrigerende/veiledning/oppfølging av voksne.

4.2 Gruppeorientert forebyggende tiltak

Jeg vil her presentere resultatene av de forebyggende tiltakene, i lys av problemstillingens andre del og drøfte funnene i lys av problemstillingen, teori- og erfarings basert kunnskap.

Hovedtrekk i begge intervjuene kan antyde at det er en forståelse av at det forebyggende arbeidet må gjøres i dialog og fellesskap i personalgruppen:

«Alle i personalet skal bidra, og vi har tett dialog på tvers av avdelinger» (Mie).

Uttalelser viser at de vektlegger å sikre en felles forståelse i personalgruppen, hvor det nevnes at man må tørre å si ifra til kollegaer dersom man ser noe som ikke er i tråd med måten man bør arbeide for å forebygge mobbing:

«Man må være tøff nok til å si til en kollega at den måten de valgte leken på var kanskje ikke helt heldig» (Mona).

Med denne uttalelsen, som er tatt ut av en lengre kontekst, pekte barnehagelæreren på at de valg vi voksne gjør kan bidra til et uheldig fokus på materialistiske ting, istedenfor fokus på barns egenverdi og personlighet. Gjennom denne og lignende uttalelser i begge intervjuene kan de antyde at barnehagelærerne vektlegger at vi voksne må alltid være bevisst hvordan vi bruker språket vårt, hvordan vi snakker med og rundt barna fordi vi er rollemodeller for dem.

Uttalelser kan antyde at barnehagelærerne vektlegger foreldresamarbeid så tidlig som mulig. De ser nytten av å dele med foreldrene den kunnskap som de sitter med, og følgende sitater kan antyde at de mener kunnskap om barns utvikling og kunnskap om mobbing:

«Vi sitter på større kunnskap og kan komme med råd, og vi har større mulighet til å innhente hjelp fra instanser. Vi kan forklare hvorfor vi gjør som vi gjør og få de med inn på det» (Per).

Samtidig tolker jeg at uttalelser kan antyde at man bør benytte den muligheten man har gjennom et slikt samarbeid til å avdekke om barns situasjon i hjemmet tilsier at de trenger råd og veiledning for barna skal få det bedre:

«Det er veldig ofte at det ligger noe mer der som innebærer at de trenger hjelp og støtte. Ofte kan det være de som mobber som kan ha noen utfordringer også» (Per).
Barnehagelærerne kan antydes å være enig i at det er viktig at man må se på situasjonen til flere, da dette er sammensatt og det er viktig å jobbe med den/de som opplever å bli mobbet, men også den/de som mobber.

Videre uttrykker barnehagelærerne at de vektlegger at foreldrene skal oppleve å bli tatt på alvor. Det fremgår fra begge intervjuene at de har et system, eller en handlingsplan som de iverksetter dersom foreldre tar kontakt og forteller at barnet deres ikke har det bra i barnehagen. Dette innebærer at de må ta observasjoner og gå i dialog med styrer og personale for å samle informasjon, slik at de kan gi tilbakemelding til foreldrene om hva de ser:

«Vi tar alltid foreldrene på alvor» (Mona).

Dersom barnehagen er først ute med å avdekke at det er noe som ikke stemmer, så fremgår det at barnehagelærerne går tidlig i dialog med foreldrene for å involvere dem og samarbeide om det videre arbeidet.

Oppsummert om foreldresamarbeid pekes det på at man har et felles mål som er å unngå at barn blir mobbet i barnehagen, og dette må vi gjøre sammen:

«Så vil jeg jo si at barnehagen og hjemmet skal jobbe etter samme mål» (Mona).

«Jeg tenker at i saker som oppstår så samarbeider vi og gjør det sammen. Vi må bli enige» (Per).

Barnehagelærerne forteller de om et kommunalt handlingsprogram som handler om at man skal sikre at mobbing blir avdekket og håndtert godt av alle som er i relasjon til barn og unge. Det kommer også frem at de har et lokalt verktøy som heter «Bedre tverrfaglig innsats», som er et verktøy man kan bruke dersom man er bekymret for et barn. Dette er et samarbeid med andre instanser, barnehagen mot PPT, helsestasjonen og barnevernet.

Barnehagelærerne snakker mye om det å observere barna, og presiserer viktigheten av å være nær og at man legger til rette for å observere uten at barna forstår at de blir observert. De forteller om at man må observere for å finne ut hvor problemene ligger, og at man observerer for å få med seg hele historien gjennom å samle mye informasjon. Rundt dette med observasjon så knytter de dette opp mot det å jobbe i mindre lekegrupper da det er bedre egnet fordi man får bedre oversikt:

«Praktisk i forhold til å følge opp så er det bedre å dele inn i små grupper sånn for å få ta observasjoner» (Per).

«Da kan jeg velge å sette opp døren for å ha kontroll og lytte og observere uten at barna vet det» (Mona).

Det å bruke lekegrupper blir fremmet i intervjuene. De viser til hvordan man kan bruke lekegrupper til å hjelpe barn til å bygge relasjoner ved å velge riktig sammensetting av barn. De viser til at det er bra for barn som trenger det, fordi de kan få flere venner og dermed være mindre sårbar:

«(...) Da har vi ofte tatt ikke nødvendigvis bestevenner, men to som kanskje kan være i konflikt. Da får de mange positive ting som de kan gjøre sammen. Da viser det seg at plutselig er de venner, og forteller om det hjemme at de er bestevennen min. Den som før kunne være en uvenn» (Mona).

Dette kan bety at de bruker lekegrupper til å styrke relasjoner som i utgangspunktet har utfordringer, men med voksne som er tettere på kan de hjelpe relasjonen til å bli positiv. På den andre siden blir det nevnt at de kan benytte lekegrupper til å skille barn som ikke går så godt overens. Totalt sett så fremmer alle de intervjuede barnehagelærerne at dette arbeidet er mye enklere i små grupper fordi da er voksne tettere på og kan tilpasse for at barna har det bra:

«Det skal ikke så mye til av justeringer som vi voksne kan gjøre for at det kan bli positivt for barna. Men det er når man kan jobbe i helt små grupper» (Mona).

Det pekes gjentatte ganger på at det er viktig med voksne som er tilstedeværende og aktiv i barns lek for å forebygge for mobbing i barnehagen, gjennom å hjelpe barn som trenger å lære seg å komme inn i lek og for å øve på å bevare leken:

«Vi har noen som - visst ikke voksne er med og til stede så fungerer ikke leken, og da får de ikke være med heller» (Lise).

Uttalelser kan tolkes som at barnehagelærerne vektlegger at voksne må benytte leke situasjonene til å fokusere på barnas positive egenskaper og deres styrker for at det kan virke forebyggene:

«Dette med at visst vi ser at det er en som sliter og som ofte ikke får være med, så det å styre leken over på det vi vet er barnet sterke sider» (Lise).

Disse uttalelsene om voksnes tilstedeværelse som gjør aktive grep i leken for å fremme barns styrker, kan tolkes å henge sammen med fokus på å styrke barns sosiale kompetanse og vektlegging av å øke barns vennskapsrelasjoner.

Videre ser jeg uttalselser som kan antyde at de arbeider med å utvikle empati og sosiale ferdigheter hos barna ved at de forsøker å utvikle barnas evne til å forstå konsekvenser av egne og andres handlinger, og evne til å gå inn i lek med andre barn uten å ødelegge, som ble nevnt i forrige punkt:

«Vi snakker om hvordan det føles for den som ikke får være med» (Lise).

Barnehagelærerne gir uttrykk for at de arbeider hele tiden med å utvikle barns sosiale kompetanse, både i samling men også i hverdagssituasjonene, ved å korrigere barna til å snakke fint til hverandre og gjøre gode handlinger for å være snill med hverandre:

«Hver avdeling har aktiviteter bøker og historier, hvor barna lærer seg hva kan man si for å være en god venn, vi skriver opp ting som barna sier og henger opp» (Mona).

Som et videre ledd i dette fremtrer det et høyt fokus på at alle barn har en verdi, og det er fint at vi er forskjellige, og dette kan jobbes med i ulike arenaer i barnehagehverdagen:

«Men der har vi også vert innom samtaler hvor vi har hatt fokus på dette at vi ser forskjellig ut, ulikheter, men at alle er seg selv og alle er bra sånn som det er» (Per).

Arbeidet med barns sosiale kompetanse kobles mot lokale pedagogiske program *Hjerteprogrammet* og *Dinoskolen*. Programmene vektlegger hvordan man skal være med hverandre, og hensikten er å øke barns forståelse for handlinger som gjør hverandre glad. De forteller om hvordan programmene hjelper dem å holde fokus. Videre peker de på rammeplanen om at alle barn har rett til å ha det bra i barnehagen:

«Det står at alle barn har rett til å ha det bra i rammeplanen» (Lise).

Dette kan antyde at de mener at dette sitatet fra rammeplanen er hvorfor det er barnehagelærerens ansvar at barn ikke skal oppleve mobbing i barnehagen.

Hovednyansen i intervjuene tyder på at tiltakene er basert på en gruppeorientert forståelse av mobbing (Lund, et.al., 2015). Det ble nevnt at de benytter lekegrupper til å skille barn som kan være i konflikt, noe kan minne om den individpsykologiske orienteringen (Helgesen, 2016), men jeg mener likevel at det er en hovedvekt av gruppeorienterte tiltak som preger funnene. Dersom jeg ser på uttalelsene om hvilke område de vektlegger, kan dette tolkes som at de arbeider med tiltak både på primær, sekundær- og tertiærnivå for å forebygge (Bratterud

& Emilsen, 2013, s.88), hvor vektlegging av foreldresamarbeid og tidlig dialog med foreldre er eksempel på universelt, sekundært- og tertiærnivå av forebygging. Det at de viser til at de bruker eksterne lokale handlingsprogram kan knyttes til et sekundært- og tertiærnivå av forebygging, og kan også kobles til vektlegging av kompetanseheving. De forebyggende tiltakene og arbeidsmetodene i barnegruppene som observasjon og barnesamtaler, tilstedeværende voksne, felles forståelse i personalgruppen og det at de jobber for å fremme barns empati og sosiale kompetanse kan knyttes til universelt og sekundærnivå av forebygging slik Bratterud & Emilsen (2013) omtaler disse nivåene.

Jeg vil trekke frem at summen av uttalelsene kan tolkes i den retning av at barnehagelærerne har en høy vektlegging av et godt foreldresamarbeid, hvor de fremmer nytten av å dele kunnskapen sin med foreldrene som jeg ser at sammenfaller med det som Lund et.al (2015) også indikerer i sin forskning. Denne vektleggingen av foreldresamarbeid samsvarer også med det som Rammeplanen for barnehagen (2017) sier at de skal gjøre for å sikre barns beste. Uttalelsene kan videre antyde at de vektlegger et godt foreldresamarbeid for å avdekke om det er noe i familiekonteksten som tilsier at de trenger hjelp, noe som kan ses i sammenheng med det som Idsøe & Roland (2017) indikerer, om hvordan man må sikre en felles forståelse og at man sikrer at barnehage og hjem jobber i samme retning. Barnehagelærerne sier at de er opptatt av at foreldre skal oppleve å bli tatt på alvor og dette samsvarer også med det som forskningen (2015) sier, at det er viktig at foreldrene opplever at vi gjør noe.

Av uttalelser som kan knyttes til høyt fokus på utvikling av barns sosiale kompetanse tolker jeg det som at de vektlegger lek i mindre grupper med voksne som er tilstedeværende, og hvor man fokuserer på at voksne skal hjelpe barna å skape positive vennskapsrelasjoner. Dette kan sammenfalle med det som fremkommer i forskningen (2015), hvor det bekreftes at barn uten venner er mer utsatt. Dette kan også antyde at det er en holdning blant barnehagelærerne om at fokus på vennskapsutvikling står sentralt i arbeidet med barns sosiale kompetanse slik Lund et.al (2015) også anbefaler.

Funn viser at de voksne er opptatt av å snakke åpent om følelser, og dette gir et godt grunnlag for utvikling av empati og trygge barn som kan leke og utvikle seg i samspill (Idsøe & Roland, 2017). Jeg ser også uttalelser som kan antyde at de vektlegger veiledning for å øke barns forståelse for hvordan deres handlinger påvirker andre, slik Idsøe & Roland (2017) skriver det, noe som kan indikere at barnehagelærerne har god kunnskap om dette.

Det at barnehagelærerne forteller at de har pedagogiske program som kan kobles mot arbeidet med sosial kompetanse, kan antyde at de også støtter seg til eksterne instanser for å utvide sin fagkunnskap om barnehagepedagogikk slik Helgeland & Lund (2017) anbefaler at man gjør.

Videre om holdninger gir barnehagelærerne uttrykk for at man må tørre å si ifra til kollegaer dersom man ser noe som ikke er i tråd med forebyggende arbeid, som kan samsvare med det som Lund et.al (2015) indikerer som viktige sider, og som er litt inne på dette med voksnes definisjonsmakt, fordi de valg vi voksne gjør påvirker hvordan barna har det i barnehagen. Dette kan også sees i sammenheng med barnehagelærernes vektlegging av at det forebyggende arbeidet bør skje i dialog på tvers av avdelinger, og at man må sikre en felles forståelse i personalgruppen, hvor uheldig fokus og uheldig språk bør slås ned på. Som Lund.et.al (2015) også skriver, voksne med kunnskap om barns sosiale liv vil avdekke uheldig fokus, og med evne og vilje til å ta tak i det, vil de ha gode forutsetninger for å lykkes med at personalet samarbeider i samme retning.

Uttalelser om vektlegging av observasjoner, og gjerne i mindre grupper, kan antyde at de vektlegger nærhet og direkte kontakt med barna for å forstå bedre, slik Løkken og Søbstad (2013) anbefaler. I begge intervjuene kommer det gjentatte ganger frem hvor viktig det er å observere som dermed samsvarer med det som forskningen (2015) viser, at man må aktivt jobbe med observasjon for å se hvordan barna er i relasjoner og om de har det bra. Det er ikke noen av informantene som bruker ordet barnesamtale, men jeg tolker at det ligger i uttalelsene at de vektlegger å ha gode samtaler med barna. Ved at de forteller om observasjoner i ulike situasjoner kan dette tolkes å samsvare med det som Helgeland & Lund (2017) skriver om de systematiske og usystematiske observasjonene, og at barnehagelærerne viser til at de må bruke flere metoder for å få det hele bildet.

Dette sammenfaller med mine erfaringer i praksis, hvor jeg opplevde at voksne var oppmerksomme og korrigerende barn som viste adferd som trengte justeringer for å tilpasse seg samholdet, og til å forstå lekekoder. Samtidig erfarte jeg at det ikke alltid var mulighet til å dele barnegruppen inn i mindre grupper, fordi det ikke var nok voksne til å følge opp enkeltgruppene. Min erfaring er også at dette arbeidet er enklere å få til i mindre grupper, fordi man har bedre oversikt og kan høre og se bedre hva som foregår, og lettere kan korrigerende uheldig adferd. Samtidig opplevde jeg høyt fokus på å øke barns sosiale kompetanse, hvor de hadde fokus på vennskap, det å være en god venn, og det å glede hverandre. Dette arbeides

med gjennom samlingsstund eller tema som infiltrerte alle deler av dagen på avdelingene. I situasjoner som trenger at voksne hjelper til, ble det brukt virkemiddel som å hjelpe barn å forstå hvordan det føles, og la barna selv finne en løsning, som dermed inkludere barns medvirkning i konfliktløsningssituasjoner.

5.0 Avslutning

Mine funn peker altså i retning av at det er en holdning blant barnehagelærerne om at mobbing skjer i barnehagen. Dette er positivt ettersom forskning fra 2015 viste at bare 67% av personalet i barnehagen mente at mobbing foregikk i barnehagen. Derfor finner jeg det interessant at barnehagelærerens forståelse av mobbing, enda speiler seg noe i den eldre definisjonen på mobbing som retter seg mer mot barn i skolealder. Samtidig kan en mulig forklaring være at det er noen funn i min forskning som indikerer at det også er en gruppeorientert forståelse av mobbing til stede.

Det er vår plikt som barnehagelærere å bruke den forskningsbaserte kunnskapen til å forebygge og skape en trygg oppvekst for våre barn med nulltoleranse for mobbing. Nettopp derfor er det gledelig å få kunnskap om hvordan barnehagelærerne jobber for å forebygge mobbing, hvor min forskning kan antyde at de arbeider med tiltak som er i tråd med det nyere forskning anbefaler at de bør gjøre. På spørsmål under problemstillingen min, om det er noe barnehagelærerne peker på at vi kan bli bedre på, så tolker jeg funnene i retning av at man kan alltid bli bedre, men at barnehagelærerne vektlegger å bli bedre på de områdene som det i dag arbeides med. Jeg finner ikke at det er noe barnehagelæreren etterlyses mer kunnskap om, eller at det forebyggende arbeidet påvirkes av sider og forhold rundt dem som de ikke rår over. Barnehagelærerne viser at de er bevisst på sitt ansvar i barnehagen. De viser engasjement og reflekterer godt over det pedagogiske arbeidet sitt, hvor de viser evne til refleksjon over egen praksis og bevissthet rundt egen væremåte.

Det som kunne vært interessant og forsket mer på er hvorvidt barnehagelærerne vektlegger barn som subjekt når de arbeider forebyggende, ettersom jeg ikke lyktes helt med å finne noen klare funn som kan antyde det ene eller det andre om dette. Jeg tenker også at det kunne vært interessant å ha gruppefokusintervju med flere for å få større validitet i funnene, eller gjort observasjoner for finne ut om mine funn er representativ for en større andel barnehager.

Likevel vil jeg si at gruppefokusintervju fungerte godt til å besvare min problemstilling, med en forskning er i denne størrelsesorden. Jeg føler at denne oppgaven har gitt meg dypere kunnskap og forståelse om fenomenet mobbing, og jeg ser mer hvordan jeg kan bidra for å forebygge at barn opplever mobbing, i trå med retningslinjer og nasjonale føringer, samt håndtere de føringene og oppgavene som vil komme som et resultat av en mobbelov. Jeg ser hvor viktig det er å reflektere i teamet om egen praksis, og at man må jobbe sammen for å bekjempe mobbing i barnehagen.

Bibliografi

Askland, L. & Sataøen, S. O. (2013). *Utviklingspsykologiske perspektiver på barns oppvekst* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærer utdanningen*. Oslo: Cappelen Damm

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving (6. utg)*. Oslo: Gyldendal Akademiske

Barne- og familiedepartementet. (u.å.). *Mobbing i barnehagen – et hefte for deg som arbeider i barnehagen*. Hentet fra

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0006/ddd/pdfv/210592-mobbing_skjerm_bokm.pdf

Christoffersen, L., & Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstakt forlag.

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2010). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teknologi*. Hentet fra

https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2010). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*. Hentet fra

<https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/kvalitative-forskningsprosjekt-i-medisin-og-helsefag-2010.pdf>

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2010). *Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder – likheter og forskjeller*. Hentet fra

<https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Medisin-og-helse/Kvalitativ-forskning/1-Kvalitative-og-kvantitative-forskningsmetoder--likheter-og-forskjeller/>

Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Helgesen, M. B. (2014). *Mobbing i barnehagen: Et sosialt fenomen*:

https://dod.nlb.no/content/82110/219931/c5d906808cacbf3fa5e75dde3c0a/_nettlesebok.html#dtb1

Helgeland, A. & Lund, I. (2016) *Mobbing i barnehagen: Anerkjennelse som forebygging*:
https://dod.nlb.no/content/82110/229115/c5b7ee9d5e45cc8cc57e1a7a709c/_nettlesebok.html

Helsedirektoratet (et.al.). *Skolen som arena for forebyggende arbeid*. Hentet fra
<http://www.forebygging.no/Kunnskapsoppsummeringer/2006---2015/Lokal-skolestrategi-for-rusforebygging-og-helsefremmende-arbeid/2-Skolen-som-arena-for-forebyggende-arbeid/>

Idsøe, E. C., & Roland, P. (2017). *Mobbeatferd i barnehagen. Temaforståelse – forebygging – tiltak*. Oslo: Cappelen Damm.

KS (et.al). *Regler om ny forståelse av mobbing*. Hentet fra
<https://www.ks.no/fagomrader/barn-og-unge/barnehage-og-skolemiljo/nye-regler-og-ny-forstaelse-av-mobbing/>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Oslo: Gyldendal.

Lund, I. & Moseid, A.L. (2019). *Styrerens fem viktigste grep for å forebygge mobbing*. Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/styrerens-fem-viktigste-grep-for-a-forebygge-mobbing/>

Lund, I. (Red), Godtfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D. Ø., Kovac, B. V., & Cameron, D. L. (2015). *Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen*. Hentet fra <http://www.forebygging.no/global/mobbing%20i%20barnehagen%20rapport.pdf>

Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (3. utg). Oslo: Universitetsforlaget.

Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Norce (2019). *Forskningsresultater Olweusprogrammet*. Hentet fra <https://www.norceresearch.no/rkbu-vest-regionalt-kunnskapssenter-for-barn-og-unge/forskningsresultater-olweusprogrammet>

Norce (2019). *Hva er Olweusprogrammet?* Hentet fra <https://www.norceresearch.no/rkbu-vest-regionalt-kunnskapssenter-for-barn-og-unge/hva-er-olweusprogrammet>

Sommer, D. (2014). *Barnsdomspsykologi. Små barn i en ny tid* (2. utg). Bergen: Fagbokforlaget.

Store norske leksikon (2020). *Barnehagelærer*. Hentet fra <https://snl.no/barnehagel%C3%A6rer>

Thoresen, I. T. (2015). *Barnehagelæreren; profesjon, politikk og forskning*. Oslo: Cappelen Damm.

Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagen*. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/revidering-av-rammeplan/>

Zachrisen, B. (2015). *Like muligheter i lek? Interetniske møter i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1

Informasjons- og samtykkeskjema

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan arbeider barnehagelærere for å forebygge mobbing. I dette skrivet gir jeg deg

informasjon om mål for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg. Ansvarlig for forskningsprosjektet er Høgskulen på Vestlandet.

I forbindelse med min bacheloroppgave skal jeg gjennomføre kvalitativt intervju, og jeg har valgt deg som informant ut fra følgende kriterier:

- Pedagogiske ledere/barnehagelærere utdannet førskolelærer/barnehagelærer

Formål

Jeg studerer ved Høgskulen på Vestlandet 3. året, og jeg holder nå på med min bacheloroppgave. Temaet på bacheloroppgaven min er hvordan man kan forebygge mot mobbing i barnehagen, og jeg har valgt dette temaet fordi jeg ønsker å kunne mer om dette fenomenet for å være bedre rustet til å møte de utfordringene som er forbundet med det når jeg kommer ut i barnehagen.

Hva innebærer deltakelse for deg?

Jeg ønsker å ha et fokusgruppeintervju med 2-4 pedagogiske ledere/barnehagelærere i ca 60 minutter. Jeg vil bruke lydopptaker under intervjuet, i tillegg til noen skriftlige notater underveis. Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med taushetsplikten og personvernregelverket. Det er jeg som student, og veileder, Marie Brandvoll Haukenes, som vil ha tilgang til opplysningene som kommer frem i intervjuet. Navn og kontaktopplysninger vil bli erstattet med fiktive navn, det skal ikke være mulig for deg å bli gjenkjent. Alt datamateriale vil bli lagret innelåst, og alle data fra intervjuet vil bli slettet etter avsluttet og bestått prosjekt, senest innen 30.07.2020.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,

- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke, og det vil ikke være mulig å identifisere deg i oppgaven.

Dersom du samtykker til deltakelse, er det fint om du underskriver vedlagt samtykkeskjema.

Mer informasjon?

Hvis du har spørsmål til studien ta kontakt med:

- Bachelorstudent ved Høgskulen på Vestlandet, [REDACTED]. E-post:
- Veileder, Marie Brandvoll Haukenes. E-post:
- Vårt personvernombud: [REDACTED] personvernombod@hvl.no eller på telefon: 55 58 76 82
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, personvertjenester@nsd.no eller på telefon: 55 58 21 17

Med vennlig hilsen

Bachelorstudent

[REDACTED]

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjonen om prosjektet «forebygging av mobbing i barnehagen», og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

å delta i kvalitativt forskningsintervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet og bestått.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2

NSD Personvern

18.02.2020 10:03

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode **597785** er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 18.02.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD.

Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TAUSHETSPLIKT

Vi vil minne om at barnehagelærere er underlagt taushetsplikt og har ikke lov til å dele personopplysninger om barna, eller komme med opplysninger som kan identifisere dem. Vennligst vær obs på dette under intervjuet og pass på at lærer kun omtaler barna på generelt grunnlag.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 02.06.2020. I forbindelse med sensur av oppgaven oppbevares data med personopplysninger utover prosjektperioden frem til 31.07.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Vedlegg 3

Intervjuguide

Problemstilling:

Hvilke oppfatninger har barnehagelærere om mobbing, og hvordan arbeider de for å forebygge dette?

Sentrale spørsmål vil være:

- Hva forbinder dere med begrepet «mobbing i barnehagen»
- hvilke erfaringer har dere med at dette forekommer i barnehagen? (holdninger, kunnskaper, barn som subjekt)
- Fortell hva dere vektlegger i deres arbeid med å forebygge at mobbing skal oppstå i barnehagen? (aktivitet; verdier, engasjement, samarbeid, nivåer av forebygging, verktøy)

Tilleggsspørsmål:

- *Hvem er deres viktigste samarbeidspartner i arbeidet med å forebygge mobbing?*
- *Hvordan snakker dere med barna om mobbing?*
- *Hvilke verktøy støtter dere dere til i arbeidet med å forebygge mobbing*

- Fortell hva dere oppfatter som sentrale føringer rundt verdier, holdninger, kunnskaper og ferdigheter for barnehagelærerens arbeid med forebygging? (samfunnsmandatet – overordnede rammebetingelser; lover, retningslinjer)

Tilleggsspørsmål:

- *Hvilke styringsdokument kjenner dere til som omhandler forebygging av mobbing?*
- Er det andre ting som bør sies om hvordan vi kan forebygge at barn opplever mobbing i barnehagen? (felles forståelse for forebyggende arbeid, felles forståelse i personalgruppen og samarbeid med foreldre?)

Vedlegg 4

Analyseskjema

Til hjelp i denne delen vil jeg her sortere svarene ut fra problemstillingen

Oppfatninger om mobbing:

- Hva kommer frem, hva slags forståelse for mobbing som fenomen fremtrer?
- Hvilke sitater dokumenterer dette?
- Hvordan analysere resultatet i lys av eksisterende kunnskapsgrunnlag om mobbing i barnehagen? Fremtrer det noen ny forståelse / kunnskap ut fra funn?

Hvordan arbeide for å forebygge mobbing:

- Hva slags arbeidsmåter, tiltak, samarbeid fremheves i fokusgruppene? Er det sentrale arbeidsmåter som ikke nevnes?
- Hvilke sitater dokumenterer de mest sentrale arbeidsmåtene som fremheves?
- Hvordan analysere resultatet i lys av eksisterende kunnskapsgrunnlag om forebygging av mobbing i barnehagen? Fremtrer det noen ny forståelse / kunnskap om arbeidsmåter ut fra mine funn?